

דבר אחד כראוי
מביא לידי שלימות בהכל (א)
החידושי הרי"מ זי"ע אמר שהיה כמה שנים עוסק בעבודה להשיג מדת עין טובה, וכל מה שלמד היה רואה מדה זו של עין טובה.
(רמתיים צופים מערכת החידושי הרי"מ אות לו ע"ש, וראה מאיר עיני הגולה אות דש)
שמעתי מפ"ק זקני ז"ל [החידושי הרי"מ זי"ע] שיגע עצמו שיהיה לו עין טובה י"ג שנים אז האירו עיניו בכל פינותיו, מזה נלמד כמה קשה להפוך למדה טובה.
(שפתי צדיק פר' וילך אות ט)
הרה"ק רבי פנחס מקארץ זי"ע אמר על עצמו שהיה צריך עבודה קשה להשיג מדת האמת, ולקח לו י"ג שנים, ונשברו כל אבריו וכל עצמותיו.
(אמרי פינחס שער האמת את כב ושער הסיפורים אות ב)
הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקומרנא זי"ע אמר בשם הרה"ק הרב ר' אלימלך זי"ע, שהיה אומר לתלמידיו **שכ"ה שנים היה עוסק ומתנהג במדה טובה אחת**, שיהיה בכל השלימות ועדיין לא גמרתי אותה לעשות עד תכליתה. ושאלו אותו התלמידים מה הוא שרבינו זהיר במדה זו כל כך, והשיב כי מי שאוחז עצמו לעשות להתנהג במדה טובה אחת בכל השלימות, לא מבעיא שיש לו זיכרון גדול לגוף שלו ממדה זו לבד, אלא שכל המדות טובות נמשכין אחר מדה טובה זו, והטעם לזה כמו שאמר רז"ל (ספרי שלח ועוד) אם קיים אדם מצוה אחת כתקונה כאלו קיים כל תרי"ג מצות, וה"ה **אם מקיים אדם מדה טובה אחת בשלימות, אי נגרר אחר מדה זו שאר כל המדות טובות** [וע"ש שמפרש משנה א' איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם' וכו', ומ"י 'אמר להם צאו וראו איזהו דרך טובה'].
(זקן ביתו אבות פ"ב מ"א אופן יח ומ"א אופן ה)

שפחה קודם שנשתחררה ותרומה קודם שנתלשה, דגם דבר הנמצא בעולם אם אינו שלו חשיב כלא בא לעולם, וכן בכ"מ בש"ס, ולכן קושיית האחרונים במקומה עומדת. ובאמת צ"ב טובא מהי תמיהת הבית ישראל זי"ע.
וי"ל שכוונת הבית ישראל זי"ע דנהי דאף מה שאינו שלו דינו כדשלב"ל שאי אפשר להקנותו, מכל מקום **כשבאים להוכיח דאף במשום קנין לא מועיל אבל מדין נדר חל, בעיני הוכחה מוכרחת** [וכמ"ש חז"ל (כתובות מה) לא תזילו בטר איפכא], ועל כן לא היה אפשר להוכיח מפסוק זה אלא בדבר הנמצא לפניו כמו ערי הכנעני, אבל במקדיש דבר שעדיין אינו בעולם כלל אולי לא מהני גם מטעם נדר, מכיון דזה חמיר יותר מדבר שבעולם ואינו שלו, וכדמצינו סברא זו בראשונים [ע"י רמב"ן ושאר ר"פ המפקיד, וכן תוס' ב"ב עט: וכתובות נח: וראשונים שם, דיש חילוק בין דבשב"ל ואינו שלו לדבר שאינו קיים כלל, וע"י רשב"ם ב"ב קנו. ד"ה אליבא דר"ה אלא כי ורש"ש שם, וע"י כס"מ פכ"ב ממכירה ה"ג ושע"מ ס"י רטו ס"ב. וע"י פוסקים חו"מ ס"י טז], ועל כן מיתת הרמב"ם דייקא הפסוק דיעקב.
ויש ללמוד מזה לעבודת ה', שדבר שישנו בעולם אף שאינו שלו אינו רחוק כ"כ כדבר שאינו בעולם כלל, ועל כן כשרואים מעלה בעבודת ה' וקנין רוחני שאינו כבר השיג, יותר קל גם לו להשיג, וע"ד **שאמר הבית ישראל זי"ע** שיש ליקח לעצמו דרך בעבודת ה', שאם השני יכול לעשות דבר מה, גם בידו לעשות כן. לפעמים בחור או אברך רואה מדה טובה או מעלה רוחנית אצל הזולת, וחושב על מה שהוא לא זכה לכך, והאמת היא שאין מקום להצטער על מה שהגיע לאחר, אלא אדרבה ללמוד ממנו איך גם הוא יכול להתנהג כך, ע"י שיתבונן שכמו שהשני הצליח להתגבר על הקשיים שהיו לו והשיג את אותו דבר, כמו"כ גם הוא אם ירצה יוכל להתגבר על הקשיים שיש לו ולהשיג את אותו דבר [וראה להלן עמ' ג קנאת סופרים תרבה חכמה].
(עב"ד ח"ב עמ' קצא-קצב)

הרהורי תשובה בלי קבלה - עשו'דיגע תשובה
נותרת רשימה ושייכות מהרהור תשובה, שבכל פעם שמקיים את הקבלה, עולה בזכרון שקבלה זו נתקבלה בעת שהיתה התעוררות והרגשת שייכות לרבנו של עולם, כאשר קיים בעצמו 'אשר הכיתי בית מאהב' (זכריה יג, ו), שנתן מכה ליצרו הרע, שהכה את חומריותו, והקריב מאהבות גשמיות לאהבתו ית"ש.
וכשאין קושרים ומחברים את ההתעוררות של תשובה בקבלה מעשית, אין שום ערך לתשובה, ולהיפך, תשובה כזו עוד יכולה לעמוד לו לרועץ, ער האט אביסעל געוויינט, עם דמעות אלו הוא מנקה ומכבס את המצפון שלו, **יש פתגם בסלונים שעל האדם להזהר לא לטבוע בדמעות של תשובה ובדמעות של חרטה**, ואחד מהכוונות במאמר זה, כי האדם עלול לכבס ולנקות את מצפונו על ידי הדמעות של חרטה, ויירגש בעצמו איך האב שוין תשובה געטוהן, ויסתפק בזה. וכדכתיב (משלי ל, כ) 'אכלה ומחתה פיה ואמרתי לא פעלתי אוני', 'ומחתה פיה' - היינו שעושה תשובה ע"י אמירת יודי, ואולי אף 'מחתה' - שנמחה ונתכבס החטא בדמעות, 'ואמרתי לא פעלתי אוני' כי מדמה בדעתו שעי"י תשובה כזו כבר יכול לומר לא פעלתי אוני, ס'איז גוט, איך האב שוין תשובה געטוהן. אבל האמת הוא שתשובה כזו אין בה ממש, זהו עשו'דיגע תשובה, כי בלי התעוררות אמיתית, לשנות המעשים והדרכים למוטב, אין זו תשובה שעל ידה תתרומם האדם לצאת מרשת היצר הרע. כשאנו חותרים לתשובה ורוצים ומבקשים על תשובה, הרצון הוא לתשובה אמיתית, תשובה שמשנה את האדם. ואין המכוון שעל ידי תשובה אחת משתנה כל האדם בכל הדברים שהוא צריך תיקון, אבל על האדם לנצור ולשמור כל הרהור תשובה, על ידי שמשמר אותה בקיום הקבלה בכל התוקף ובקביעות.
(מתוך טיטוה של ס"ג תולדות תשפ"א)

מילי דאורייתא
שו"פ, כיון דמה"ת ליכא כזה עבד, אלא ע"כ מוכח דדינא דשלב"ל הוא מה"ת.
עוד של הלוכח מסוגיא דיבמות (צג) דמרבה ליה לדשלב"ל מפסוק ע"ש בגמ' ורש"י, ומוכח שהוא דאורייתא, אבל לשי' תוס' שם אין ראיה, ע"ש, וכן מוכח עוד מכמה קראי בסוגיא שם כגון 'לא תסגיר' (דברים כג, טו) וכו'. ועוד מוכח להדיא בסוגיא דקידושין (עח) דדשלב"ל הוי מה"ת מדאיצטריך קרא לרבויה, ע"ש, והבן, ואכמ"ל.
ויש שרצו ליישב ע"פ הצד בגמ' (גיטין שם) דע"כ לא עבידי דאתו, ובהא גם ר"מ מודה דלא קני, וא"כ אולי דברי החכ"ש הוא רק בעבידי דאתו, וכל המקומות דלעיל דחזינו בהו דהוא מה"ת מייירי בלא עבידי דאתו דבהא הוי דשלב"ל דינא דאורייתא.
אך לפענ"ד אם מצינו יסוד דשלב"ל דאיכא להאי דינא מדאורייתא בלא עבידי דאתו, קשה לחדש דבעבידי דאתו לא אמרינן דשלב"ל, והיכא מצינו שני דינים חלוקים בזה, אחד מדאורייתא ואחד מדרבנן, ומי מוכיחנו לזה, וכל יסוד החכ"ש שייך רק אם לא נמצא כלל דין דשלב"ל מה"ת.
והנה קושיא זו שלכאורה יש ראיה לדין הרמב"ם גם מפרשת חוקת היתה שגורה בפ"ק של **הבית ישראל זי"ע** בשם **אביו האמרי אמת זי"ע** [והבית ישראל זי"ע היה מגדיל הקושיא מהא דאף הראב"ד הסכים בזה עם הרמב"ם], וחכרני שבבכורות בשנת תשל"ד כשהייתי בקידוש אצל הבית ישראל זי"ע, תמה מה קושיא היא זו, הרי מה שהחיימו לשמים - הגוים ורכושם - כבר היו בעולם, רק שהיו צריכים לילך ולכובשם, משא"כ בפרשתא אצל יעקב'א כשאמר 'וכל אשר תתר לי עשר אשרות לך' לא היה לו את שום רכוש, וכמו שאמר (וישמע לב, יא) 'כי במקלי עברתי את הירדן הזה', וברש"י שם 'לא היה עמי לא כסף ולא זהב ולא מקנה אלא במקלי לבדי', ורק עשרים שנה אח"כ הוא רכש שם רכוש, ודייקא כה"ג מיקרי נודר על דבר שלא בא לעולם, כי הרכוש לא היה קיים אז. ואמר לי הבית ישראל זי"ע לשאול את כ"ק אאז"ל קושיא זו.
וכ"ק אאז"ל תירץ דהרי מבואר בגמרא (קידושין סב:) לגבי

מקדיש דשלב"ל מדין נדר - א"א מקנה דשלב"ל אי הוי מה"ת

'וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך' (כח, כב), וכתב הרמב"ם (פ"ו מה"ל ערכין ותרומין הל' לא-לג) יראה לי שאע"פ שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, אם אמר הרי עלי להקדישו הרי זה חייב להקדישו כשיבא לעולם משום נדרו וכו', ראיה לדבר זה, מה שאמר יעקב אבינו (כח, כב) 'וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך', ונאמר (לא, יג) 'אשר נדרת לי שם נדר', ע"ש, והקשו **האחרונים** (ע"י המצויין בס' המפתח) דאמאי מוכיח מיעקב אבינו שהוא קודם מתן תורה, הו"ל להוכיח ממקרא מלא בפרשת חוקת (כא, ב) 'וידר ישראל נדר לה' ויאמר אם נתן נתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם'.
וע"ד החידוד אפש"ל לפי מש"כ **החכמת שלמה** (ס"י רט סע"א) לחדש דמה דק"י"ל אין אדם מקנה דשלב"ל הוי רק מדרבנן, ומן התורה אדם מקנה דשלב"ל, וכמ"ש השי"ך בשם ה"ב"ח ס"י ר"ז לענין אסמכתא, ע"ש. ולכן מוידר ישראל נדר, ליכא שום ראיה, דאז היה קודם הדין דרבנן, ואין ראיה דבנדר מהני אף אחר הדין דרבנן, לכך הוכיח מיעקב אבינו, דק"י"ל (ע"י יומא כח: ומהרש"א ח"א ג"ה ומצות) קיימו אבות כל התורה ואף דינים דרבנן, ושפיר מוכח שבנדר מהני אף דשלב"ל.
אמנם אליבא דאמת דברי החכמת שלמה תמוהין, דבגמרא (גיטין מה): איבעיא להו עבד שמכרו לקנס, אי הוה מכירה או אין אדם מקנה דשלב"ל, ואח"כ מיתת ראיה מהפסוק (ויקרא כב, א) 'קנין כספו ויליד ביתו', אם קנין כסף אוכל לילד בית לא כ"ש, אלא דאית לרבויה ליד ביתא אף שאין בו שוה כסף, ואי ס"ד דעבד שמכרו רבו לקנס מכור, מי איכא עבדא דלא מוזבין לקנסא, אלא על כרחך דאי אפשר למכור עבד לקנס. הרי מוכח מזה דאי אמרינן דעבד שמכרו רבו לקנס אינו מכור - מטעם דשלב"ל, מצינן שפיר לאוקמי הפסוק דיליד ביתו בעבד שאינו שו"פ, והרי לדברי החכ"ש מה"ת שפיר אפשר למכור כל עבד לקנס, ואיך הפסוק מרבה עבד שאינו

היציאה לדרך בבטחון בה'

יושא יעקב רגליו' (כט, א), וברש"י מחז"ל (ב"ר ע, ח) 'משנתבשר בשורה טובה שהובטח בשמירה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת', ויש להתבונן הרי בפרשת וישלח כתיב (לב, ט) 'ויירא יעקב מאוד ויצר לו', שאף שהובטח לו 'והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך' (כה, טו), מ"מ כששב מבית לבן אחר כל השנים חשש שמא יגרום החטא כמ"ש חז"ל (ברכות ד, ד), ולכאורה א"כ כל שכן שבתחילה טרם כל השנים, היה לו לחשוש שיגרום החטא שלא יקויים ההבטחה, ובשלמא מי שאכן חטא אח"כ בפועל אתי שפיר שמחמת כן מפתח רק אחרי שחטא, אבל יעקב אבינו ע"ה הרי לא חטא [ואף שאמר 'קטנתי מכל החסדים' (לב, יא), ופירש רש"י 'שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא, ויגרם לי להמסר ביד עשו', הרי באמת לא היה שום חטא בידו, וכפי שהעיד בעצמו (וישלח לב, ה) 'עם לבן גרתי' - 'ותרייג מצוות שמרתי'], וא"כ מדוע חשש רק לבסוף ולא מתחילה.

אלא שלמדנו כאן יסוד גדול, **שהיוצא לדרך עליו להיות סמוך ובטוח על הקב"ה גם בכך שלא יחטא, ותהא לו שמירה בדרך ויצלח בעבודתו ית'**, אמנם כשהגיע לשעת מעשה שבא עשו לקראתו, חשש שמא יש חטא שיגרום לבטל הבטחתו, וזה ענין של חשבון הנפש, אבל אינו סותר לבטחון בה'. וכל אדם צריך להתחזק בכל כוחותיו שבסייעתא דשמיא אחרי שיבחר בטוב וישתדל בכל כוחותיו, יזכה לעשות הטוב בעיני ה', ויצלח לקיים רצונו ית', ובל ירפה ידיו להיכנס ליאוש ח"ו. ואף שצריך חשבון הנפש, א מענטש דארף זיך שטענדיג בודק זיין, שמא קלקל ח"ו יגרום החטא, אבל לעולם יש לו ללכת עם בטחון, ואף אחרי הנפילה עליו לקום שוב מתוך ידיעה ובטחון שה' עמו.

(ס"ג ויצא תש"פ)

'והסירותי לב האבן' נאמר לכל אחד

[בקושיית רעקא - ותיורץ הבית ישראל זי"ע]

'והאבן גדולה על פי הבאר' (כט, ב), דרשו במדרש (ב"ר ע, ח) זה יצר הרע, וכן איתא בגמרא (סוכה נב): 'יחזקאל קראו אבן, ויגש יעקב ויגל את האבן, לימד להם שיכולים להתגבר על היצר הרע, שאם מנסים יכולים להתגבר על היצר הרע, ואולי על זה רמזו בגמרא (סוכה נב): 'יחזקאל קראו אבן שנאמר (יחזקאל לו, כו) 'והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר'. **ורבי עקיבא איגר** (גליון הש"ס שם) העיר מדוע הביאו חז"ל את הפסוק ביחזקאל פרק ל"ו, הלא קודם לכן בפרק י"א (פסוק יט) כתיב 'והסירותי לב האבן מבשרם ונתתי להם לב בשר', ואמאי הביאו מן המאוחר. ואולי הרמז כי לפעמים נדמה בעיני האדם שהנבואה של 'והסירותי' תתקיים רק לעתיד לבא, וחושב שכל ענין ההתגברות על היצירה הנקרא אבן רחוק הוא ממנו, לכן לא נקטו חז"ל את הפסוק דכתיב בלשון עתיד 'והסירותי לב האבן מבשרם ונתתי להם לב בשר' הנראה כרחוק ממנו, אלא בלשון נוכח ולשון הווה - 'והסירותי לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר', כי דברי הנביא הם הבטחה לכל הזמנים, וקיימים לעולם לכל בני"ב בכל הדורות, שמי שיש לו רצון אמת הקב"ה מסייעו להסיר לב האבן.

(ע"פ בית ישראל פר' ויצא תשס"ז מ"ד ותשכ"א מ"ד)

עוד יש לתרץ למש"כ המפרשים דקרא דפרק י"א קאי על עשרת השבטים, וקרא דפל"ו קאי על גלות בבל, ולכן מייית הגמרא קרא שנאמר לנו. ועי' צחות י"ל **שככל שהדור יותר מאוחר כל היצר הרע גדול וקשה יותר, וכפי שאנו רואים בזמנינו הנסיון הקשה של כלי המשחית של התקדמות הטכנולוגיה העומדים לרשות היצר לפתות בהם בני אדם**, ועל כן במכוון הביאו הפסוק המאוחר יותר, לרמז שאנו בטוחים על הבורא ית"ש שסייר מאתנו אף היצירה הקשה של דורנו אנו - הדורות המאוחרים.

ועי' העבודה י"ל, דאילו היו חז"ל מביאים את הפסוק 'והסירותי את לב האבן מבשרם', שהוא בלשון נסתר ואינו מדבר לנוכח, היינו עלולים לטעות ולדמות בנפשנו שכונת הנבואה הוא על יצר הרע על אחב"י הרוחקים מהנורה ומצוות, להם יש 'לב האבן', והם צריכים את ההבטחה שהקב"ה יסיר מהם את לב האבן 'מבשרם' דייקא. ולכן במכוון הביאו חז"ל את הפסוק 'והסירותי לב האבן מבשרכם', בלשון נוכח, **שאומרים לכל אחד ואחד בבירור - מדברים אליך**, ועל האדם להתבונן שאיירי בלב האבן שנמצא בבשרו ובלבו שלו, ולא בבשרם ובלבבם של אחרים.

(שבת תשובה בשעת"ה - עבד"ד ירח האיתנים עמ' קכ, ודרשת פר' שמיני פרה תשע"ו)

הרמז בשכר פרוטה דרב יוסף

'הייתי ביום אכלני חרב וקרן בלילה ותדד שנת מעיני' (לא, מ), ואיתא בגמרא (ב"מ צג): 'עד מתי שומר שכר חייב לשמור עד כדי הייתי ביום אכלני חורב וקרן בלילה, והרה"ק מקאצק זי"ע פירש שהפסוק מרמז על שמירת הקדושה, **שעל ידי שוכנים כל כוח בעבודת ה' בהתלהבות וחמימות דקדושה - ביום אכלני חורב, עי"ז מקרר אש היצר - וקרן בלילה**, ונשמר בלילה מן המזיקים שהחותרים יהיה חתום ונעול בשמירה מעולה. ואף זוכה לברכה, וכלשון הרמב"ם (סוף הל' שכירות) 'חייב לעבוד בכל כוחו שהרי יעקב הצדיק אמר (שם, ו) 'כי בכל כחי עבדת את אביכך', לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה שנאמר (שם, ל מג) ויפרץ האיש מאד מאוד'.

וכל איש ישראל הוא שומר, ואם עבור שכר גשמי של פרוטה הוי שומר שכר, כל שכן השכר של קדושה וחמי אפי שכירתא שזוכים ע"י שמירת הברית מחייב את האדם לשמור כדיני שומר שכר, למסור נפשו על השמירה [ואע"ג ששומר שכר פטור מאונס, מ"מ כתבו התוס' (ב"ק יא: ד"ה דעלו"י) ששומר שכר מסר נפשו לשמור. וגם איתא בראשונים ששומר שכר צריך לשמור בגופו ממש. ולהרבה שיטות (עי' ראשונים ש"כ מ"ב). שומר שכר חייב על גניבת אונס]. ונטמן ברמז, מה ששומר אבידה הוי דינו כשומר שכר ממש (שם) ריוח של פרוטה דרב יוסף, **כי עיקר השמירה התמידית המונחת על כל איש ישראל היא שמירת אות ברית קודש**, וזה שכר פרוטה דרב יוסף - מדתו של יוסף הצדיק, כי ע"י שמירת הברית כראוי נפטרים וניצלים מהמכשולות במדת יוסף הצדיק, וזהו כששומר על האבידה - הניצו"ק שנאבדו בהאי עלמא.

(וואך נאכט י"ז טבת תשע"א - עבד"ד ח"ב עמ' תנט)

קנאת סופרים תרבה חכמה

'ותקנא רחל באחותה' (ל, א), פירש רש"י קנאה במעשיה הטובים, נראה לי כי לפעמים כתיב (תולדות כו, יד) 'ויקנאו אותו פלשתים', ולפעמים כתיב (וישב לו, יא) 'ויקנאו בו אחיו', וכן הכא. והענין כי יש קנאה מתוך השנאה, שהיה לפלשתים רע עין, זה ויקנאו 'אותו', שרצו **שלא יהיה לו אותו הגדולה**, אבל קנאת הצדיקים הוא בעצמותם, לכן כתיב ויקנאו 'בו' שנתקנאו **למה לא יבואו גם המה למדרגה זו**, וכן ותקנא רחל 'באחותה' להיות ניתקנת להתדמות למעשיה הטובים כנ"ל.

(שפת אמת לקוטים ד"ה ותקנא)

אף על פי שהקנאה היא מידה רעה מאוד, יש מקום שהיא טובה מאוד, והיא מדת עליונים, שישים קנאות על יראת שמים, כענין שנאמר (משלי כג, יז) 'אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום'. ועל דרך זו אמרו רז"ל (ב"ב כא.) 'קנאת סופרים תרבה חכמה', כי יראה אדם שלומד, **יתפוש קנאה בלבו ויאמר: לומד זה כל היום - גם אני אעשה כן**. וכן לענין כל המצוות יקנא כל אחד בחבירו יתפוש מעשי חבירו הטובים. אם יראה רשע ויש בו מדה אחת טובה, יקנאהו על אותה המדה ויעשנה גם הוא. אבל המקנא בחבירו שהוא עוסק בתורה ובמעשים טובים, ואינו מקנא בו שיחשוב: זה עושה כך - גם אני אעשה כן. אלא יחשוב בלבו ויקנא בו, מפני שיש בו מעלות טובות יותר ממני, מחמת כן הוא נכבד בעיני העולם יותר ממני! **ומחשב תחבולות כדי לבטלו ולבלבלו מתורתו וממעשיו הטובים** - הרי זאת קנאה היא רעה חולה, והוא חוטא ומחטיא, שותפו של ירבעם בן נבט.

(ארחות צדיקים שער הקנאה)

איתא במשנה (יומא כב.) מעשה שהיו נשנים שוין וכו' ודחף אחד מהם את חבירו ונפל, שהיתה מחשבה לקלקל לחבירו. השי"ת חפץ שכל בני ישראל יהיו טובים, אם רוצה להיות טוב, ויש לו עין טובה לחבירו שגם הוא יהיה טוב, אפילו הוא רוצה להיות ראשון במעלה, אולם הוא מבין שחבירו ג"כ צריך להיות טוב, הרי הוא עצמו נהיה יותר טוב וכולם נהיים טובים, אולם אם הוא רוצה שהוא יהיה וחבירו יהיה פחות ממנו, הרי הוא בעצמו ג"כ נופל, ומתנתק לגמרי.

לכתחילה צריך ללמוד לשמה, ונצרך לרצות להגיע לזה, ואם מתחילים, מתוך שלא לשמה בא לשמה (פסחים ג:), אולם על מנת לקנטר אסור [וכמ"ש התוס' (תענית ז. ד"ה וכל) שאזי נעשית לו התורה סם המות], ואין הכוונה רק לקנטר באופן חמור, אלא אפילו שעינו צרה בשל חבירו ורוצה לקלקל שלשני לא יהיה. והחילוק הוא כחוט השערה, שעל מנת שיהיה הוא ראשון מותר, ואילו על מנת שהזולת לא יהיה ראשון אסור, שעינו צרה באחרים, שחבירו לא יצלח, לשמוח במפלתו, הוא ה"פך ואהבת לרעך כמוך, ואינו טוב.

(פני מנחם משפטים עמ' קכו)

שמעתי מהרה"ק בעל **האמרי חיים מויוניץ זי"ע**, לבאר במה ניכרת הקנאה הבאה מצד הקדושה לקנאה שבאה מסט"א רח"ל, ואמר דהרי ידוע שהקומוניסטים השוו את מעמד כל האזרחים עשירים כעניים ורצו שלא יהיה מצב שלאחד יש יותר מהשני, וזו קנאה פסולה היא כיון שבקנאתם פעלו לשכלולם לא יהיה, ברם הקנאה המעולה הבאה מצד הקדושה הוא כשאדם מקנא בזולתו במעשיו הטובים וחפץ גם הוא לעשות כמעשהו ושניהם כאחד יתעלו מעלה מעלה.

והעיר **רבינו שליט"א**: וכך משמע בגמרא (ברכות ז:): שדרשו את הפסוק (תהלים לו, א) 'אל תתחר במרעים' - להיות כמרעים, 'אל תקנא בעושי עולה' - להיות כעושי עולה, ואומר (משלי כג, יז) 'אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום', הרי שהדרך הישרה שיבור בה האדם היא לקנא בירא ה' כדי להיות כמוהו [וההדרים במצות עשה מדברי קבלה ודברי סופרים התלויות בלב ואפשר לקיימם בכל יום (פרק לה מצוה כח) מנה מצוה לקנא בירא ה' להיות כמוהם, עיי"ש].

(מפס"ס פר' קרח עמ' שסח)

ע"י קנאה משיג יותר

הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע כותב: והנה האדם העובד ה' מעצמו ולפי שכל, אז אינו יכול להגיע לעלות כי אם עד מקום ששכלו מגיע וכפי שרשו וכח הבנתו, אבל כשאדם רואה מחבירו דבר טוב והוא מקנא עצמו בו עשות גם כן כך, **הקנאה מביאה שיעשה אפילו שלא בדרך הטבע ויכול לעלות למעלה על ידי זה**. ולכן כתיב (משלי כג, יז) 'אל תקנא כו' כי אם ביראת ה' כל היום'.

(נועם אלימלך ר"פ פינחס)

וכן אמר **רבינו שליט"א** לפרש מ"ש בתפילת **הרבי ר' אלימלך זי"ע** 'שנראה כל אחד מעלת חבריני' שנראה אין המכוון רק להרבות בשבח החברים, אלא 'נראה' בלשון 'רואה אני את דברי אדמו"ר (כתובות קח: ועוד), **וכשימצא חן בעיניו כבר יעשה כל השתדלות שגם הוא ישיג מעלה זו**.

(עבד"ד ח"ב עמ' קצב)

נדבת ידידינו

הרה"ח ר' צבי יוסף שטיינברג שליט"א

ובניו - ארה"ב

לזכות רבינו ראש הישיבה שליט"א

לעילוי נשמת
האשה ה"ח מרת אלטע אסתר
בת הרה"ח אליהו ז"ל אגסי
נלב"ע ז' סלו תש"ן
הונצח ע"י יוצאי חלציה

נדבת ידידינו
הרה"ח ר' ישראל זילברברג שליט"א
לרגל הנחת תפילין לבנו הב' **פינחס יעקב נ"י**
ומשפט מצוות תפילין יתמשך עליו
להיות לו חיים ארוכים ושפע קודש

הפעם אודה את ה' - ההודאה בזמן הזה

בס"ד,
כ"ה תברכו למטמוני"ם
לידידי הרב נ"י
אחדהשט.

שמחתי בבשורתך הטובה, כן יתן השי"ת וכן יוסיף לרפאותו ברפוא"ש לחזקו ולאמצו, ובעזה"ש"ת תזכו לראות ממנו בעתיד דורות ישרים עם שאר יוצ"ח.

אודות שאלתך, לא זכור לי ששמעתי מאדמו"ר זצלה"ה אודות זה, ואוכל לכתוב לך רק מה שנראה לענ"ד, וכמובן מאליו הדבר נתון לשיקולך. לא שייך כ"כ עינא בישא בזה, ובפרט כשהמדובר בסעודה מצומצמת לאלה שידעו מהמחלה, אך עכ"ז כמדומה שעוד לא העת לכך, וגם הנפש לא תמלא בסעודה דווקא [אלא אם כן הדבר יתרום לחיזוק רוחו ולשמח לבו, שאז בוודאי כדאי לעשות כן].

עיקר ההודאה השייכת היום היא לענ"ד בשני דרכים:

א. לימוד הלכות קרבן תודה, שאחז"ל שה"ז כמקריב הקרבן, אין צורך ללמוד במהירות, ואפשר לקבוע לימוד יסודי בפסוקי התורה עם המפרשים בפ' צו ובסוגיית הגמ' במנחות פ' התודה, אף אם ימשך הדבר לאורך זמן. ואילו בית יעקב יכולין לקבוע הלימוד בתהלים קפיטל ק"ז עם רד"ק ומלבי"ם וכי'.

ב. לקבל [בלי נדר] איזה קבלה בעניני תומ"צ ורוחניות, אפילו דבר קטן [ועוד עדיף דבר קטן שאפשר לעמוד בו, וצריך אומדן אם יוכלו לעמוד לאורך זמן בקבלה המסוימת], ואם אפשר שהדבר יהיה בהצנע בין המקבל לבין קונו - [אך אין זה מעכב, אם רואים שמתאימה יותר קבלה של דבר גלוי] - ריח ניחוח להשי"ת.

ויה"ר שתוכל במהרה להקריב קרבן תודה בפועל בבית נכון ונשא.

ידידך דו"ש ומברך ברוב נחת יהודית מכל יוצ"ח בבריות השלמה

שאול

י"ד שנים שלמד יעקב לא מוזכר בתורה

[לאחד שהיה צריך להיות זמן מה מחוץ לכותלי ביהמ"ד, כתב רבינו שליט"א כדלהלן:]

מדוע דבר חשוב כמו י"ד שנים בבית שם ועבר של לימוד תורה, לא הוזכר בתורה שבכתב, ללמדנו מה שאמרו חז"ל (יומא כח): 'ממיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם, וא"כ גם שנותיו בבית לבן וגם כשחזר לארץ ישראל, הכל היה בלימוד תורה, ולא היה הבדל אצלו וכפירוש השפת אמת על כל תורה שאין עמה מלאכה].

(מתוך מכתב סיון תשע"ו)

[א"ה: להבנת הדברים יש להוסיף ביאור רבינו שליט"א במאמרם ז"ל 'לא פרשה ישיבה מהם', דלכאורה צ"ב הרי כשאדם עוזב את הישיבה הישיבה במקומה עומדת, והול"ל לא פרשו משיבה, אלא המכוון שאף שלפעמים יצאו מכותלי הישיבה, אבל בדם שלם, בחיות שלם, היו בישיבה, הישיבה והתורה היה חלק מהם ומדמם].

ופעם אחת אמר רבינו שליט"א דיש להסביר ע"פ מש"כ האבני נזר (ויד"ס שלח סק"ו) שכל מה שאי אפשר מבלעדיו ככתוב בפירוש דמי, ע"ש בשם החידושי הרי"מ זי"ע, וכן כאן, לימוד התורה הכרחי קודם בנין בית ישראל [וכמו שנדר אחד שלא ישא עד שילמד כל התורה (ע"י נדרים פט.)], ולכן לא נכתב בהדיא. ובזה יש לפרש לשון הפסוק 'הבה את אשתי כי מלאו ימי', ר"ל שמילא את ימיו בתורה, וכעת יכול להקים יודישע דורות, י"ב שבטי י"ה.

[ויש להוסיף מכתבי החסידים ממה שאמר הבית ישראל זי"ע ליל ש"ק ויצא תשל"ד בקו"פ: איתא ברבנו בחיי (כט, י) יידוע כי כשפירש מבית אביו יצחק לא הלך מיד לחרון אל בית לבן אבל הלך ללמוד תורה בבית עבר ועמד שם י"ד שנה, ואע"פ שאין זה נזכר בכתוב ואין ראיה לדבר, זכר לדבר, שכן מצינו שצוה עליו אביו בצאתו קום לך פדנה ארם, וקח לך משם אשה, והוא הבין באותו ציווי תחת לשון אשה ענין נסתר, והוא שהתורה נמשלה לאשה, ועליה הוזכר שלמה ע"ה בפניני משליו (משלי לא, י) 'אשת חיל מי ימצא', ואמר (שם יב, ד) 'אשת חיל עטרת בעלה', ודרשו חז"ל 'אל תקרי מורשה אלא מאורשה', ועל כן השתדל בנסתר תחלה והלך לשמש בבית עבר י"ד שנה. והוסיף כ"כ אאז"ל שהבין יעקב אבינו ע"ה כי בלא תורה לא יוכל לישא אשה כראוי כפי רצונו של יצחק אביו, ויתכן דמיון כך הלך ללמוד י"ד שנה, וייל כדי אדורך צו ברעכען שפעטער את הי"ד שנה שעבד אצל לבן, היה צריך ללמוד מקודם י"ד שנה תורה - דהיינו האשה הרוחנית, ועי"ז להצליח דרכו אצל לבן בעבדו י"ד שנים בעבור זיווגו הגשמי].

עוד אמר רבינו שליט"א כי לימוד התורה צריך להיות בסתר ללא רואים, ללמוד לשמה ללא תערובת פניות עצמיות, וע"כ בדווקא לא נרמז ללמדנו צורת וחשיבות לימוד התורה בסתר.

(רשימות התלמידים)

משיב דברים נכוחים

בת אליעזר - אם יצא מכלל ארור

בס"ד

רפואת חולי עינים ברוך של בכור

בס"ד, לכבוד מערכת בנאות דשא

בגליון לפרי תולדות במדור 'להבין שמועות', הבאתם שאלה על דברי האמת אמת זי"ע, שעשו רצה לרפאות את יצחק אביו ברוך בכור שלו, דלכאורה ק' שכהיית עיניו של יצחק לא היו חולי אלא זקנה. ולכאורה לא קשה מדי, דהרי רש"י (כ, א) הביא ג' טעמים לכהות עיניו, או מעשן ע"ז, או מדמעות המלאכים, או מחמת נס כדי שיטול יעקב את הברכות. וא"כ לא היו מחמת זקנה כד' הרמב"ן. ואפילו אי היו מחמת זקנה, י"ל דהא אמרי' בגמרא עד אברהם לא היה זקנה, וא"כ יצחק אבינו היה הזקן השני בעולם, ובאברהם לא מצינו שכהו עיניו, ואם כן יתכן שיצחק ה"ה הראשון בעולם שכהו עיניו מחמת זקנה, ועשו לא ידע שיש מציאות שיהיו עיניו בדרך הטבע מחמת זקנה, ולכן ניסה.

ברבקה, תלמיד ישיבה גדולה פני מנחם

לכבוד חברי ורבני מערכת הגליון הנפלא בנאות דשא, שלום רב בגליון פרשת חיי שרה במדור 'להבין שמועות', הבאתם ת"י החידושי הרי"מ זי"ע למה נרמז רצונו של אליעזר להשתדך עם אברהם רק כשחזר על דבריו לבתואל, כי רק אחר שנאמר לו בא ברוך ה' ויצא מכלל ארור לברוך, עלה במחשבתו הנגיעה להשתדך עם אאע"ה, ונשאתם בצ"ע איך חשב שיקח אאע"ה את בתו שנוודה בפסול. ואפשר ליישב בפשטות, לפי הקושיא הידועה שהרי אמר לו אאע"ה שאם לא ימצא ממשפחתו יקח מבנות ענר אשכול וממרא, והרי הם היו אמוריים שג"כ באו מכנען (בראשית י, טו), ותי' השפ"ח דרך באליעזר היתה הקללה מתקיימת כיון דהיה עבד וא"כ היה ארור, משא"כ אלו מנכדי כנען שלא היו במציאות עבדים לא נכללו בכלל ארור, ולפ"ז החסרון באליעזר היה מעיקרא רק בו שהוא לא יהי' מוחתנו של אברהם, אבל כשיצא מכלל ארור לברוך שפיר היה לו נגיעה שבתו תינשא ליצחק.

ברבקה מרובה שיפוצו מעיינותיכם חוצה ואל ישראל לעז, מאנטשעסטער יצ"ו

להבין שמועות

בענין בקשה בשעת ההודאה

ברמתיים צופים למהר"ש משינאווי זי"ע (בפירושו על

אגה"ק) מביא שהרבי ר' בונם זי"ע אמר: שאם נותן הודאה על העבר צריך לבקש תיכף על העתיד, ואם לאו אזי חס ושלום פוסקת הטובה, והביא ראיה שהרי לאה אמרה הפעם אודה את ה' (כט, לה), וכתב אחר כך 'ותעמוד מלדת'.

ומדב"ק מבואר שיש טענה על המודה שאינו מבקש על העתיד, והדברים צריכים התבוננות, דלכאורה אדרבה המודה בלי שייקש עבודתו שלמה יותר, ושוכח מצרכיו ועוסק רק בשבחו של מקום, ובחובות הלבבות (שער עבודת האלקים פ"ו) הזהיר שיהיה אדם זהיר להודות לה' על העבר ולא לבקש על העתיד, ושתהיה הודאה גמורה, ולא כחושב שעי"ז יזכה לטובה מרובה יותר, כי אם כן לא תהיה הודאתו שלימה, ויותר יהיה ראוי להתמדת הטובה בהודות לה' בתכלית היאוש שחושב בעצמו שאינו ראוי לזה ועי"כ תהיה הודאתו שלימה (ע"י דרשות חת"ס ח"ב דף שמב טו"ד לפרי כי תבא תקע"ו, ועי' חת"ס עה"ת פרי ויקרא עמ' קה טו"א ועמ' קיב טו"ב). וא"כ לכאורה עדיף שלא יבקש בשעת ההודאתו, וכך תהא הודאתו שלמה [וכמובן שאין סתירה מדברי החובה"ל, שהחובה"ל איירי שכל כוונתו בשעת ההודאתו בכדי שיתמיד ההטבה, וכאן המדובר שיש לבקש אחרי שמודה, אבל עכ"פ כיון דכשכוונתו בהודאה שיתמיד ההטבה הוי חסרון, א"כ לכאוי הוי עדיף שלא יבקש כלל ביחד עם ההודאה, ועכ"פ לא שמניעת הבקשה הוא חסרון].

והנה בפירוש הפסוק ד'ותעמוד מלדת' היתה בגלל שאמרה 'הפעם אודה את ה'', כבר כתוב בקדמונים, אמנם לא מבואר דלכלל הוא דצריך תמיד לבקש על העתיד כשנותן הודאה, אלא כאן היתה איזה חסרון. ברוקח כתב ותעמוד מלדת לפי שאמרה 'הפעם' אודה, אדרבה על כל נשימה חייב אדם להודות. ובאבן עזרא כתב משום שבדבריה יש משמעות כאומר אודה את השם שנתן לי כל זה ויספיק לי. ועי' אברבנאל שביאר דברי האב"ע. אמנם בלשון הסור שכתב בלשון סתמא ו'לא בקשה יותר', אפשר לדייק כעיקר היסוד, אבל כידוע הוא קיצור מקודמיו.

ובמאור ושמש בפרשתן מביא מהרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, במעשה דחוני המעגל (תענית כג). שהתפלל על הגשמים עד שירדו גשמים מרובים ולא היו צריכים להם עוד, ובקשו ממנו שיתפלל עליהם שלא ירדו עוד. אמר להם שיביאו לו פר הודאה, עי"ש, והביאו לו והקריב ופסקו הגשמים. שהכוונה היה כי אחר שהקריב פר הודאה בזה רימזו שכבר יצאו מן הצער לגמרי ואינם צריכים עוד להטובה וממילא יפסקו הגשמים [ועי"ש שמבאר שכל הארבעה אשר צריכין להודות יורדי הים ואינן, הנה דוקא אחר שכבר יצאו מן הצער ההוא אשר היו בו לגמרי אז צריכין להודות לה' שקיבלו כל הטובה].

ואמנם זה דווקא בעת שעדיין לא נשלם טובה זה בעצמו, וכמו שהביא בספר בית פינחס לבעל פתחא זוטא (פר' חיי שרה) סיפור מהרה"ק מצאנו זי"ע, שפעם אחת בא אליו איש אחד שהיה לו בת חולנית בביתו ל"ע, והוטב לה הרבה אבל לא לגמרי, וכאשר בא לפני מרן זי"ע שאל אותו על בתו, והשיב געלויבט השי"ת אז זיא איז שוין ב"ה געזונט, והקפיד זי"ע מרן זי"ע באמרו שהי לו לומר תיכף אחר שאמר כי היא ב"ה בבריות ה"י לו לומר תיכף און השי"ת זאל ווייטער העלפען. אבל על תוספת טובה בעתיד לכאורה לא שמענו שצריך לבקש בשעת ההודאה. והא דתנן מודה על העבר וצווקע על העתיד, לכאורה קאי בעודו באמצע דרכו להגיע למקום חפצו, ועכ"פ אין מבואר דהוי חסרון כשלא ביקש. אמנם במאור ושמש גם פירש הפסוק הפעם אודה את ה' עי"ד הנ"ל, שהראתה בעצמה שכבר קבלה כל הטובה בבנים ואינה צריכה עוד לטובה זו (ועי' אבני זכרון את תקמא). ואולי י"ל דכיון דבכאן היה בענין הבנים גם כדי להפיק צורה, כדחזוין שבקריאת שמות כל הבנים רמזה זה, וגם ברביעי ההודאה היתה על חלקה עם יעקב, ולכן ותעמוד מלדת' כעת' מלדת, כי כבר פסק צער זה. ועכ"פ בלשון תמידי להוסיף בקשה בשעת ההודאה לא שמענו בכל דבריהם הק', רק מדברי הרבי ר' בונם זי"ע, והדברים צריכים עיון ולימוד.